

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

**КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ
ПРАВО УКРАЇНИ
(схеми і таблиці)**

Навчальний посібник

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора О. М. Литвинова

Харків 2014

УДК 343(075.8)(477)
ББК 67.9(4УКР)309я73
К82

Авторський колектив:

Васильєв А. А. – канд. юрид. наук (теми 10, 11); **Гуренко Д. Ю.** – канд. юрид. наук (теми 6–8); **Житний О. О.** – канд. юрид. наук (тема 17); **Кондратов Д. Ю.** – канд. юрид. наук (теми 2–4); **Пашиєв Д. В.** – канд. юрид. наук, доцент (теми 12–14); **Пироженко О. С.** – канд. юрид. наук (теми 1, 5, 9); **Северин О. О.** – канд. юрид. наук (теми 1–18); **Фіалка М. І.** – канд. юрид. наук (теми 15–17); **Черевко К. О.** – канд. юрид. наук (тема 18)

Рецензенти:

д-р юрид. наук, професор Ємельянов В. П.,
д-р юрид. наук, доцент Головкін Б. М.

*Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 1 від 25.01.2013*

Кримінально-виконавче право України (схеми і таблиці) :
К82 навч. посіб. / [Васильєв А. А., Гуренко Д. Ю., Житний О. О. та ін.] ; за заг. ред. О. М. Литвинова ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014. – 212 с.

ISBN 978-966-610-209-9

У навчальному посібнику у вигляді схем та таблиць розглядаються основні положення тем навчального курсу кримінально-виконавчого права України. На основі наукових напрацювань, узагальнення чинних нормативних актів та аналізу практики їх застосування запропоновано наочне представлення понять, категорій і основних положень кримінально-виконавчого права.

Для курсантів і студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, викладачів, аспірантів та ад'юнктів, науковців, практичних працівників, а також широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою виконання покарань.

УДК 343(075.8)(477)
ББК 67.9(4УКР)309я73

ISBN 978-966-610-209-9

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2014
© Васильєв А. А., Гуренко Д. Ю.,
Житний О. О. та ін., 2014

ЗМІСТ

Передмова

Передмова	9
Тема 1. Поняття кримінально-виконавчого права, його предмет, метод і місце в системі права України	
1.1. Поняття кримінально-виконавчого права, його предмет і метод	11
1.2. Місце кримінально-виконавчого права в системі права України	14
1.3. Принципи кримінально-виконавчого права	15
Контрольні запитання	16
Тема 2. Вітчизняне кримінально-виконавче законодавство та міжнародні стандарти у сфері поводження із засудженими	
2.1. Поняття, мета і завдання кримінально-виконавчого законодавства України	17
2.2. Джерела кримінально-виконавчого законодавства України	18
2.3. Принципи кримінально-виконавчого законодавства України .	19
2.4. Основні міжнародно-правові акти про поводження із засудженими	20
2.5. Поняття та класифікація міжнародних стандартів поводження із засудженими	21
Контрольні запитання	22
Тема 3. Органи і установи виконання покарань	
3.1. Структура й завдання Державної кримінально-виконавчої служби України	23
3.2. Структура й завдання органів виконання покарань	24
3.3. Завдання Державної пенітенціарної служби України	25
3.4. Структура апарату Державної пенітенціарної служби України	25
3.5. Структура й завдання установ виконання покарань	27
3.6. Види кримінально-виконавчих установ закритого типу (виправних колоній)	28
3.7. Структура й завдання органів, які не відносяться до кримінально-виконавчої системи України, однак у межах, визначених законодавством, також здійснюють виконання кримінальних покарань	29
3.8. Взаємодія органів та установ виконання покарань з іншими органами держави, підприємствами та установами	30
3.9. Нагляд і контроль за діяльністю органів та установ виконання покарань	31
Контрольні запитання	32
Тема 4. Правовий статус засуджених	
4.1. Поняття правового статусу засуджених, його зміст	33
4.2. Основи правового статусу засуджених	34

4.3. Основні права засуджених	35
4.4. Основні обов'язки засуджених	36
4.5. Законні інтереси засуджених	37
4.6. Правовий статус осіб, які відбули покарання	38
Контрольні запитання	40

Тема 5. Порядок і умови виконання покарання у виді штрафу

5.1. Кримінально-правова характеристика штрафу	41
5.2. Порядок виконання покарання у виді штрафу	43
Контрольні запитання	45

Тема 6. Порядок і умови виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу

6.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу	46
6.2. Категорії осіб, до яких застосовується покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу	47
6.3. Порядок і умови виконання покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу	48
Контрольні запитання	49

Тема 7. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

7.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	50
7.2. Особливості призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	51
7.3. Порядок виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	52
7.4. Функції органів, на які покладено здійснення обов'язків під час виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	56
7.5. Правове становище засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	57
Контрольні запитання	58

Тема 8. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді громадських робіт

8.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді громадських робіт	59
8.2. Порядок і умови виконання покарання у виді громадських робіт	60

8.3. Особливості звільнення від відбування покарання у виді громадських робіт	62
8.4. Функції органів, на які покладено здійснення обов'язків під час виконання покарання у виді громадських робіт	63
8.5. Правовий статус засуджених до покарання у виді громадських робіт	65
Контрольні запитання	66

Тема 9. Порядок і умови виконання та відбування покарань у виді виправних робіт

9.1. Кримінально-правова характеристика виправних робіт	67
9.2. Порядок виконання покарання у виді виправних робіт	69
9.3. Умови відбування покарання у виді виправних робіт	74
9.4. Соціально-виховна робота із засудженими до покарання у виді виправних робіт	78
Контрольні запитання	80

Тема 10. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців

10.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців	81
10.2. Порядок виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців	82
10.3. Умови виконання покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців	83
10.4. Підстави звільнення від відбування покарання у виді службових обмежень для військовослужбовців	84
Контрольні запитання	85

Тема 11. Порядок і умови виконання покарання у виді конфіскації майна

11.1. Кримінально-правова характеристика конфіскації майна	86
11.2. Порядок виконання покарання у виді конфіскації майна	88
Контрольні запитання	92

Тема 12. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді арешту

12.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді арешту	93
12.2. Порядок виконання покарання у виді арешту	94
12.3. Алгоритм розміщення засуджених у камерах арештного дому	95
12.4. Правовий статус засуджених до арешту	96
12.5. Організація праці засуджених до арешту	98
12.6. Комунально-побутове та медичне обслуговування засуджених до арешту	99
12.7. Соціально-виховна робота із засудженими до арешту	101
12.8. Заходи заохочення та стягнення, що застосовуються до засуджених до арешту	102

12.9. Особливості виконання та відбування покарання у виді арешту стосовно військовослужбовців	103
12.10. Алгоритм розміщення засуджених військовослужбовців у камерах гауптвахти	104
Контрольні запитання	107

Тема 13. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді обмеження волі

13.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді обмеження волі.....	108
13.2. Порядок виконання покарань у виді обмеження волі	110
13.3. Режим відбування покарання у виправних центрах	111
13.4. Правовий статус засуджених до обмеження волі	112
13.5. Організація праці засуджених до обмеження волі	115
13.6. Комунально-побутове та медичне обслуговування засуджених до обмеження волі	116
13.7. Соціально-виховна робота із засудженими до обмеження волі.....	117
Контрольні запитання	120

Тема 14. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців

14.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.....	121
14.2. Порядок виконання покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців	123
14.3. Режим відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.....	124
14.4. Правовий статус військовослужбовців, засуджених до тримання в дисциплінарному батальйоні	129
14.5. Соціально-виховна робота у дисциплінарному батальйоні ..	131
14.6. Комунально-побутове та медичне обслуговування військовослужбовців, засуджених до тримання в дисциплінарному батальйоні.....	134
14.7. Звільнення військовослужбовців з дисциплінарного батальйону	135
Контрольні запитання	138

Тема 15. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк

15.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді позбавлення волі на певний строк.....	139
15.2. Порядок визначення місця відбування покарання засудженим до позбавлення волі	141
15.3. Визначення засудженому до позбавлення волі виду колонії відповідного рівня безпеки, його направлення та переведення	142
15.4. Види колоній та категорії осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі	143

15.5. Структурні дільниці виправних колоній	144
15.6. Структурні дільниці виховних колоній	145
15.7. Режим в установах виконання покарань.....	147
15.8. Умови відбування покарання в колоніях.....	150
15.9. Придбання засудженими до позбавлення волі продуктів харчування та предметів першої потреби	153
15.10. Правила отримання та зберігання продуктів харчування і предметів першої потреби засудженими до позбавлення волі	154
15.11. Перелік продуктів харчування, які можуть зберігати засуджені до позбавлення волі	154
15.12. Перелік предметів першої потреби та засобів особистої гігієни, які можуть використовувати засуджені до позбавлення волі	155
15.13. Надання засудженим короточасних виїздів за межі колонії	157
15.14. Праця засуджених до позбавлення волі.....	158
15.15. Умови праці засуджених до позбавлення волі	160
15.16. Оплата праці засуджених до позбавлення волі	161
15.17. Матеріально-побутове забезпечення засуджених до позбавлення волі	162
15.18. Медико-санітарне забезпечення засуджених до позбавлення волі	163
15.19. Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі	164
15.20. Заходи заохочення, що застосовуються до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі	169
15.21. Заходи стягнення, що застосовуються до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі	170
Контрольні запитання.....	172

Тема 16. Порядок і умови виконання та відбування покарання у виді довічного позбавлення волі

16.1. Кримінально-правова характеристика покарання у виді довічного позбавлення волі.....	173
16.2. Порядок визначення місця відбування покарання засудженим до довічного позбавлення волі.....	174
16.3. Особливі умови відбування покарання у виді довічного позбавлення волі	175
16.4. Цілі соціально-виховної роботи із засудженими до довічного позбавлення волі.....	176
Контрольні запитання.....	177

Тема 17. Звільнення засуджених від відбування покарання та їх соціальна адаптація

17.1. Підстави звільнення засуджених від відбування покарання	178
---	-----

17.2. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з відбуттям строку покарання, призначеного вироком суду	180
17.3. Звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію	181
17.4. Звільнення від відбування покарання на підставі акта про помилування	183
17.5. Порівняльна характеристика закону про амністію і акта про помилування як підстав звільнення від відбування покарання	184
17.6. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку	185
17.7. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання ...	186
17.8. Соціальна адаптація осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк	187
17.9. Соціальний патронаж щодо звільнених осіб	188
Контрольні запитання	190

Тема 18. Контроль та нагляд за особами, які були звільнені від відбування покарання

18.1. Поняття та підстави нагляду за особами, звільненими від відбування покарання	191
18.2. Обов'язки та обмеження дій осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд	193
18.3. Здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених умовно-достроково	194
18.4. Здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням	195
18.5. Порядок здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням	196
18.6. Обов'язки осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням	197
Контрольні запитання	198

Предметний покажчик 199

Список рекомендованої літератури 203

Нормативно-правові акти .....

Підручники, довідники .....

Передмова

Навчальна дисципліна «Кримінально-виконавче право України» відноситься до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки, вивчення яких спрямоване на підготовку кваліфікованих фахівців для підрозділів ОВС шляхом формування у них системи знань і умінь, необхідних у діяльності з розслідування, запобігання та профілактики кримінальних правопорушень.

Кримінально-виконавче право вивчається в єдності з кримінальним правом, кримінально-процесуальним правом та кримінологією. Знання, отримані у процесі вивчення цих дисциплін, є вихідними для вірного розуміння сутності, змісту, призначення кримінально-виконавчого права та його інститутів.

Вивчення кримінально-виконавчого права України вимагає знання кримінально-виконавчого законодавства України, що регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими; їх правовий статус; організацію діяльності органів та установ виконання покарань; правове регулювання виконання покарань, а також підстави звільнення засуджених від відбування покарань та їх соціальну адаптацію. Вивчення чинного кримінально-виконавчого законодавства України має ґрунтуватися на використанні цілого комплексу нормативно-правових і літературних джерел. Отримання курсантами, студентами та слухачами знань з основних питань кримінально-виконавчого права неможливе як без самостійного вивчення літератури, так і без уявлення структурно-логічних основ, на яких базується вивчення положень цієї дисципліни.

Цей навчальний посібник підготовлено відповідно до типової навчальної програми курсу «Кримінально-виконавче право України» та містить навчальні матеріали з цієї дисципліни, які подано у вигляді графічної інформації – структурно-логічних схем і таблиць.

На думку авторів, головним позитивним чинником такої форми викладу матеріалу виступає її наочність, стислість і доступність, що сприяє формуванню та підтриманню інтересу до вивчення кримінально-виконавчого права, допомагає зекономити час при підготовці до занять. Завдяки використанню можливостей образної пам'яті покращується запам'ятовування вивченого матеріалу та полегшується його відтворення, в результаті чого суб'єкт навчання може швидше набути необхідних знань і

навичок. У деяких випадках візуальні засоби дозволяють краще передати проблему, яку важко пояснити словами або розкриття якої вимагає тривалого часу.

Автори навчального посібника, звертаючись до чинного законодавства з урахуванням останніх змін і доповнень, максимально повно висвітлили питання кримінально-виконавчого права, не перевантажуючи між тим матеріал великою кількістю різноманітної інформації.

Посібник містить контрольні питання, літературу, рекомендовану для поглибленого вивчення курсу, а також предметний покажчик.

Пропоноване видання сприятиме формуванню у читачів більш цілісної та глибокої системи знань щодо основних інститутів кримінально-виконавчого права, повнішому та об'єктивнішому висвітленню конкретних положень законодавства у сфері виконання та відбування кримінальних покарань. Видання орієнтоване на активізацію самостійної творчої роботи курсантів (студентів, слухачів), формування у них професійно значущих умінь, що має сприяти спеціалізації та професіоналізму фахівців-правоохоронців.

Авторський колектив висловлює щире подяку рецензентам, а також усім, хто надав допомогу в роботі над навчальним посібником, особливо ректору Харківського національного університету внутрішніх справ, доктору юридичних наук, професору, академіку Національної академії правових наук України Олександрю Марковичу Бандурці.

Сподіваємося, що запропонований посібник буде корисним як для курсантів, студентів та слухачів, так і для всіх, хто цікавиться проблемами кримінально-виконавчої політики України.

Навчальне видання

ВАСИЛЬЄВ Андрій Анатолійович
ГУРЕНКО Дмитро Юрійович
ЖИТНИЙ Олександр Олександрович та ін.

**КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО УКРАЇНИ
(схеми і таблиці)**

Навчальний посібник

Редагування *С. М. Гука, П. О. Білоуса*
Внесення правок, комп'ютерне верстання *Ю. І. Гекової*

Підп. до друку 14.06.2013. Формат 60×84/16. Ум.-друк. арк. 12,37.
Обл.-вид. арк. 12,93. Тираж 500 пр. Зам. № 2013-3.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.